

УДК 355.34+359(477)“2014–2018”

DOI: 10.33099/2707-1383-2020-37-3-157-172

*Подибайло М.Т., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем розвитку стратегічних комунікацій навчально-наукового центру стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони НУО України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4681-5753>*

ПРОТИДІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ М. МАРІУПОЛЬ НЕГАТИВНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ВПЛИВУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ (2014–2018 рр.)

Військові дії в умовах збройної агресії Росії на сході України здебільшого висвітлюються українською історичною наукою, в основному за характером використання сил та засобів Української армії, тактикою та стратегією бойових дій, матеріально-технічним забезпеченням особового складу тощо. Однак аналіз використання ворогом методів інформаційної боротьби є особливо важливим і мало вивченим. Зрештою, нехтування цим досвідом, не врахування його при оцінці загроз значно зменшує сили та ресурси, що витрачаються на побудову армії, а також значно збільшує витрати на безпеку та оборону держави. Особливо важливо вивчити досвід участі місцевого волонтерського руху в організації протидії негативним інформаційним впливам в умовах збройної агресії.

Волонтерський рух в Маріуполі виник стихійно, в умовах суспільно-політичної, соціально-економічної та соціокультурної монополії регіональних еліт. Відсутність будь-яких організованих сил опору в регіоні стало однією із ключових причин того, що саме в Донецькій і Луганській областях не було вчасно організовано спротиву гібридним загрозам з боку Росії. Тому досвід того, як волонтерський рух сприяв не лише матеріально-технічному забезпеченню Збройних сил України, але й протидії негативному інформаційному впливу противника є важливим напрямом дослідження з точки зору як військової історії, так і військових наук загалом.

Ключові слова: волонтерський рух, негативний інформаційний вплив, інформаційна боротьба, російська збройна агресія.

Постановка проблеми.

Досвід російсько-української війни, показує, що початку збройної агресії передують «підготовчий етап» з використанням противником гібридних засобів боротьби. Головними з них було проведення інформаційних кампаній і операцій на території потенційної агресії, спрямованих на місцеве населення та особовий склад Збройних Сил України. Противник ретельно вивчав стан суспільно-політичного, соціально-економічного і соціокультурного середовища на території майбутнього вторгнення і готував підґрунтя для агресії, загострюючи вразливі для місцевого населення, органів державної і місцевої влади, ЗСУ та інших військових формувань теми. Тобто, ключовим на підготовчому до агресії етапі є порушити спроможність органів державної влади і силових структур здійснювати свої функції і, відповідно, зруйнувати лояльність та довіру місцевого населення до державних інституцій. Для цього використовувались найбільш доступні канали інформування цільових аудиторій — ЗМІ, соцмережі, місця швидкого поширення інформації (чутки), лідери громадської думки (агенти впливу) тощо.

Оскільки система протидії інформаційним загрозам в Україні перебуває на етапі розбудови власних сил і спроможностей, значна частина досвіду здобувається «в польових умовах». Тому важливим є уза-

гальнити досвід участі/залучення місцевого населення, яке найкраще мотивоване зберегти стабільною ситуацію і розуміє, коли відбувається втручання в інформаційний простір (розхитування).

Дії з розхитування і дестабілізації ситуації в Україні мали місце як задовго до початку агресії, тривають під час неї та будуть здійснюватись після закінчення війни. Інформаційна боротьба здійснюється із застосуванням різних форм і засобів, підпорядкована конкретним цілям противника, легко змінювана і варіативна. Засоби для її реалізації технологічно доступні і відносно незатратні за ресурсами. Найчастіше успіху агресора сприяє недостатньо організована система інформаційного протиборства і стратегічних комунікацій, відсутність своєчасного виявлення, аналізу і організації протидії інформаційним загрозам.

Попри те, що дослідження історії волонтерської діяльності, яка виникла стихійно і найчастіше не була формалізована, дещо ускладнене відсутністю системи звітів, сучасні історики мають унікальну можливість вивчати цей феномен за відкритими джерелами, методами усної історії, через аналіз величезного масиву інформації в соцмережах, фото- і відеоматеріалів, тощо. На наш погляд, доречним є підхід у вивченні ролі волонтерського руху від окремих історій чи напрямків діяльності (матеріально-технічна допомога армії,

госпіталям, інформаційне протиборство, національно-патріотичне виховання, допомога ВПО, розвиток територіальної оборони, тощо) чи історії діяльності конкретних людей або волонтерських груп. Згодом, вивчені «окремі історії», дозволять систематизувати отримані знання і об'єднати в узагальнених дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень. Загалом проблематика інформаційної боротьби, протиборства, інформаційно-психологічних операцій, стратегічних комунікацій тощо є предметом досить значної уваги науковців та військових експертів. Проте, на наш погляд, переважна більшість з них присвячені загальнотеоретичним питанням, недостатня увага приділяється саме аналізу механізмів та інструментів у конкретно-історичних процесах. І зовсім недостатньо досліджень про причинно-наслідкові зв'язки в конкретно-історичних подіях війни на сході України.

Серед вітчизняних авторів, які досліджують дану проблематику, варто виокремити доробок Т.М. Дзюби [1], який аналізує форми і види інформаційної боротьби, а також має великий практичний досвід безпосередньої участі в протиборстві в умовах АТО/ООС. Окремі аспекти інформаційного протиборства розкривають Л. Компанцева, Ю. Лапутіна, В. Кацалап, Д. Дубов [2] та ін. Варто відзначити, що дана проблематика стала предметом наукових інтересів ННЦ стратегічних комунікацій у сфері

забезпечення національної безпеки та оборони НУО України імені Івана Черняхівського, де проводиться вивчення та узагальнення досвіду такими науковцями як О. Сальнікова, В. Кушнір І. Чернобай, В. Шидлюх та інші. Доволі ґрунтовним та важливим джерелом для вивчення конкретних прикладів інформкампаній Росії є «Біла книга 2014–2018» [1].

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити роль патріотичного українського волонтерського руху Маріуполя в організації протидії негативному інформаційному впливу Росії як на особовий склад ЗСУ, так і на місцеве населення в умовах агресії на сході України в 2014–2018 рр.

На Донеччині волонтерство стало не лише всебічним, у звичному розумінні, рухом з підтримки підрозділів ЗСУ, Національної гвардії та добровольчих батальйонів, але й потужним механізмом мобілізації проукраїнських сил. Волонтерський рух на Донеччині виник як форма опору російській агресії місцевим населенням. Особливість формування волонтерства полягала в тому, що в регіоні станом на початок весни 2014 року не було ані власних інститутів громадянського суспільства, ані політиків, лідерів громадської думки. Правоохоронні органи були дезорієнтовані, військова інфраструктура — відсутня (окрім військових комісаріатів не було жодних військових підрозділів). Місцеві еліти, що десятиліттями монополювали визначали характер

суспільно-політичного, соціально-економічного, соціокультурного, інформаційно-ідеологічного життя населення регіону в своїй боротьбі з центральною владою «за виключний вплив на Донбас», потрапили в пастку загравань з росіянами і виявились нездатними захистити не лише населення, а й власний бізнес, а частина з них — відверто колаборувала. Українські і зарубіжні ЗМІ транслювали події організованих російськими спецслужбами безчинств і масово формували уявлення про «Донбас, який повстав за приєднання до Росії», не показуючи іншу сторону. Цим вони сприяли негативному ставленню до всього населення як до «зрадників України».

За таких умов перед патріотично налаштованими мешканцями Донеччини постало питання віднаходження форм протидії і нагальної мобілізації проукраїнських громадян. У групах соціальних мереж панували два основні наративи: «Донбас зливають!» (чекає доля Криму) і «В нас нема нікого, крім нас!» (якщо почнемо самостійно боротись — допомога прийде). Надзадача, яка стояла перед українськими активістами — переламати сформоване в інформаційному просторі уявлення про суцільно проросійську Донеччину. Локомотивом формування цих організаційних структур стали учасники Революції Гідності. Та вже протягом трьох місяців волонтерський рух Донеччини почав дорівнювати руху опору міс-

цевого населення російській агресії і набув масового характеру та великої кількості форм. Основна мета цієї діяльності — показати Україні і світу, що Українська армія захищає не просто території і суверенітет, але захищає й право українського населення, яке опирається російській окупації. Успіху сприяв і той факт, що дуже швидко стало очевидним, що банди бойовиків, керовані нікому раніше не відомими «народними мерами», почали грабувати магазини і банки, людей на вулицях, будинки бізнесменів тощо.

Коли після соціологічного опитування, проведеного 4–9 квітня 2014 року викладачами кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського держуніверситету разом із студентами та волонтерською групою «Новий Маріуполь» (тоді ще не зареєстрованою як громадська організація) стало очевидним, що, попри видиму «підтримку» проросійських виступів 75% респондентів відповіли, що хочуть, аби Донеччина входила до складу України (12% — до складу РФ, 8% — ДНР, 5% — відмовились відповісти) [4], стало питання в який спосіб залучити ці широкі маси місцевих до боротьби проти окупації. Адже люди, природньо, боялись озброєних бойовиків і не відчували підтримки від місцевої влади та правоохоронних органів. Тому через соціальні мережі українські активісти, закликали долучатись до допомоги

українській армії (перші підрозділи, що були спрямовані на схід України розміщувались, як правило, за межами населених пунктів, а тому важливим було дати сигнал, що підтримка надходить). Люди переповідали один одному, що волонтери допомагають українським військовим, а ті — захистять Маріуполь. Волонтери впроваджували ідеї необхідності і можливості включення всіх мешканців в процес захисту свого міста і нагальності активного спротиву.

В результаті аналізу мотивів, з яких мешканці приєднувались до волонтерських організацій, стало зрозумілим, що багато хто готовий допомагати, але не впевнений, що може бути корисним чи його допомогу приймуть. Тому важливим було донести, що будь-яка допомога захисникам — важлива: пара шкарпеток, банка варення чи декілька пачок цигарок, ліки чи здати кров для поранених, допомогти на власному авто відвезти необхідне на блок-пост чи плести маскувальні сітки або «кікімори», приготувати смачні частування захисникам тощо. Той, хто допоміг один раз, як правило, повертався до волонтерів знову. Адже саме в волонтерських організаціях люди відчували себе причетними до спільної справи, знаходили однодумців, отримували надію на швидке звільнення міста, ставали сміливішими, освоювали нові види допомоги і діяльності. Першими і найбільшими волонтерськими організаціями стали:

Координаційний центр патріотичних сил «Новий Маріуполь» (в цій організації було утворено ряд підрозділів — «Громадське телебачення Приазов'я», яке зробило прорив інформаційної блокади і звернуло увагу на те, що Маріуполь бореться проти окупації [15], «Батальйон кікімор» [16], «Самооборона Маріуполя» [17], жіноча організація «Берегиня»); ГО «Майбутнє Приазов'я», «Республіка Пілігрим», ГФ «Маріупольська дружина», ГО «Єдиний Маріуполь», ГО «Штаб оборони Маріуполя», ГО «Правий сектор», ГО «ДІЯ» тощо.

Особливістю волонтерського руху в Маріуполі була необхідність займатись абсолютно всіма видами волонтерської і громадської діяльності: забезпеченням необхідного для військових підрозділів, ремонтом техніки, евакуацією і організацією госпіталю, плетінням маскувальних сіток і костюмів, допомогою вимушено переміщеним особам, відновленням зруйнованих будівель, оздоровленням дітей з прифронтових населених пунктів, організацією культурно-масових і мистецьких заходів, розвитком територіальної оборони, національно-патріотичним вихованням дітей та молоді, інформуванням широкого загалу про ситуацію в місті, збором інформації для розвідки, будівництвом оборонних споруд тощо [18].

Проаналізуємо детальніше приклади заходів, які були здійснені на Донеччині після початку збройної

агресії Росії проти України і можуть бути досвідом для розбудови системи стратегічних комунікацій і протидії негативним інформаційним впливам противника.

Діяльність волонтерського руху Маріуполя з протидії негативним інформаційним впливам може бути класифікована за наступними формами:

- «Дзеркальна протидія». У відповідь на організовані бойовиками виїзди місцевого населення «бабушки з іконами» в місця розташування чи пересування українських військ [14] (ці дії деморалізували військових, бо масово демонстрували несприйняття місцевим населенням і ускладнювали виконання бойових задач), волонтери виходили до військових зі словами: «Ви нас захищаєте. Ми — місцеве населення. Ми — громадяни України, яку ви захищаєте». Таким чином, подібна позиція морально підтримувала бійців, а також дозволяла повірити у власні сили волонтерів.

- «Війна символів». Зняття української символіки з адмінбудівель і масове поширення на стовпах, фасадах, заборах, деревах російської символіки та антиукраїнських написів сильно деморалізувало і сіяло відчай. Патріоти почали підпільно замальовувати російські триколори і написи, замінюючи їх на українську символіку. Поява української символіки, яку швидко знищували, надихала і вселяла надію. «Раз хтось це ма-

лює — значить, я не один за Україну». 17 червня 2014 р., за кілька днів після звільнення Маріуполя і розстрілу прикордонників та мирних мешканців на пост-мосту Маріуполя терористами, більше сотні активістів вийшли для того, щоб розфарбувати найбільший міст в синьо-жовті кольори саме на місці розстрілу [19];

- Протидія чуткам. Чутки масово використовувались противником, носили вірусний характер та були фактором впливу на психологічний стан місцевого населення, що зумовлювалося високим рівнем страху і поширення паніки. Чим безглуздішою була інформація, тим швидше вона поширювалась, переважно в людних місцях — транспорті, чергах, на ринках. Спростовувати чутки досить складно. Тому було обрано тактику «щеплення» і «висвітлення реального ситуації». Протягом декількох місяців, волонтерська спільнота залучала журналістів інтернет-видань і ЗМІ до організації і висвітлення результатів розслідувань, проводили брифінги, де пояснювався реальний стан справ, істинні цілі проросійських інформаційних атак з обов'язковим наголосом на тому, щоб мешканці перевіряли інформацію самостійно і протидіяли поширенню дезінформації. В ЗМІ регулярно наголошувалось на необхідності перевірки сумнівної інформації перед тим, як переповісти її будь-кому. Крім того, вимагали від прес служб правоохоронців та органів влади оперативно

спростовувати чутки. Таким чином, протягом доволі короткого часу було нейтралізовано сприятливе для поширення чуток середовище;

- Мітинги та акції. Патріотична спільнота, скликаючи зібрання громадян, називала їх «віче громади Маріуполя», оскільки доступ до мікрофону мали всі бажаючі. Так ряд мітингів дійсно носили історичний характер і стали переломними етапами інформаційно-психологічних кампаній. Насамперед, мітинг 28 серпня 2014 р., коли російська армія окупувала сусідній Новоазовськ (40 км. на схід від міста) і вже обстрілювала околиці Маріуполя, волонтери скликали мітинг «Місто, яке обороняється ворог не захопить», на який прийшло понад 6 тис. осіб (це при тому, що в місті була паніка, жителі скуповували всі продукти, закривалися магазини і аптеки, а люди масово втікали з міста). На мітингу активісти закликали будувати лінію оборони, почали запис в «Самооборону Маріуполя» і оголосили, що будуть чинити збройний опір окупантам. «Самооборона Маріуполя» стала прототипом територіальної оборони, де місцеві мешканці, які пройшли вогневу, саперну, тактичну, медичну підготовку, добре знали місцевість, були мотивованими і готовими захищати свої домівки. Наступного дня, 29 серпня 2014 р., сотні маріупольців вийшли з лопатами на східну околицю міста будувати лінію оборони [27]. Тому місцевій

владі не залишалось нічого іншого, як виділити всю наявну техніку для укріплення обороноздатності міста. Ці заходи носили хоч і доволі символічний характер, але інформація про це розлетілась досить широко через українські і світові ЗМІ, привернула увагу державної і місцевої влади, світової спільноти до того, що на Донеччині місцеве населення не лише підтримувало територіальну цілісність України, але й активно боролось проти російської агресії. 30 серпня 2014 року відбулась акція «живий щит» [28]. Тисячі маріупольців протягом двох місяців рили окопи, споруджували укріплення вздовж східної околиці міста (крайня територія, підконтрольна українській владі), з національною символікою і плакатами антипутінського і антивоєнного змісту.

Наступний мітинг, 4 вересня 2014 р., був ще масовішим і продемонстрував динаміку в самоорганізації місцевих жителів щодо захисту українського Маріуполя. Під час цього мітингу перший загін «Самооборони Маріуполя» склав присягу на вірність українському народу. Було організовано «телеміст» з іншими містами, що входили до плану «Новоросія» і теж перебували під загрозою окупації («дорога до Криму»). Мешканці Маріуполя ділились досвідом щодо співробітництва з військовими і оборони своїх міст та України [29]. Загалом подібних заходів відбулося багато. Ці проактивні дії зруйнували

інформаційну операцію противника з дискредитації добробатів і ЗСУ як «карателів», а також змінили уявлення української і світової спільноти про те, що населення сходу України масово чекає і закликає «Путін, введи війська». Крім того, демонстрація сили і масовості дозволила переорієнтувати значну частину дезорієнтованих ворожою пропагандою громадян. Штаб сектору «М» активно залучав місцеву волонтерську спільноту і, зокрема «Самооборону Маріуполя», «Маріупольську дружину» до збирання інформації про пересування військ противника, оскільки в місцевого населення на окупованих територіях залишились родичі, друзі, знайомі; вони знали місцевість. Ці дії сприяли залученню мешканців до боротьби проти окупанта й забезпечували певну психологічну підтримку;

- Протидія побутовому сепаратизму («сніжна куля»). Навіть після звільнення міста і укріплення оборони залишалась певна активна частина симпатиків «русского мира», які могли бути використаними РФ для повторного розхитування ситуації за технологіями «русской весни». Наприклад, починаючи з 2015 р., волонтерська спільнота разом з СБУ, поліцією, місцевою владою і військовими проводили низку заходів щодо протидії таким зібранням. Члени різних громадських організацій розробляли чіткий і узгоджений план дій. Насамперед, напередодні 9 травня

2015 р. в штабі ГО «КЦПС «Новий Маріуполь» проведено зустріч із керівниками і активістами найбільших ветеранських організацій, де ветеранам запропонували використовувати замість «колорадських стрічок» — символів російської агресії, червоні маки, виготовлені учнями шкіл. погодили, що діти подарують квіти, почеплять маки ветеранам, і разом будуть на святковому концерті, де військові пригощатимуть «солдатською кашею» і «фронтowymi 100 грам». З того часу заходи проходять під національними прапорами і без ворожої символіки.

Ключова задача з недопущення організації проросійських сил в більш-менш згуртовані групи вирішувалось як профілактичними заходами СБУ, так й діями українських активістів по створенню некомфортних умов в місцях зібрань.

Крім того, патріотично налаштовані громадяни нівелюють широковідомі російські пропагандистські штампи про те, що патріоти України «не вшановують День Перемоги 9 травня, бо є прихильниками Гітлера». Натомість, активісти проводять масові заходи 8 травня, які включають автопробіги за маршрутом до відповідних пам'ятників з покладанням квітів, впорядковують могили ветеранів, відвідують живих ветеранів тощо.

Особливої уваги заслуговує непопулярна раніше на Донеччині традиція вшанування Дня вишиванки.

Тепер парад вишиванок — найулюбленіше і найбільш масове багатотисячне дійство, що об'єднує як представників різних поколінь, національностей і професій, так і прихильників різних політичних сил. Це свято вперше в травні 2015 р. було організовано волонтерами ГО «КЦПС Новий Маріуполь» спільно із військовими. Тоді це був перший позитивний, на фоні бойових дій, масовий захід, що дозволив місцевим жителям продемонструвати свою ідентичність через такий символ як українська вишиванка;

- Міжнародне співробітництво та інформування. Однією із основних задач було продемонструвати всьому світу, а не лише в Україні, готовність патріотичних сил Донеччини боротись проти російської окупації. Тому було вибудовано активну комунікацію з іноземними журналістами, політиками, міжнародними організаціями. Волонтери проводили тисячі зустрічей, переконували, що сепаратизму в регіоні не було, а події, які почались — гібридна технологія окупації Росією, проведена на тлі ослаблення України після Майдану і з використанням настроїв (страхів) місцевого населення. Пояснювали об'єктивні і суб'єктивні причини цих подій. Демонстрація активних дій патріотично налаштованого населення з оборони свого краю суттєво змінила ставлення до подій на сході України і дозволила переламати інформаційне поле. Це справ-

ді унікальна ситуація, коли перші особи іноземних держав, керівники міжнародних організацій [6], послы [7], журналісти ЗМІ зі всього світу приїжджали і розмовляли в тісних приміщеннях волонтерських центрів та формували власну думку на основі побаченого і почутого від місцевих громадян» Серед тих дипломатів, хто регулярно приїздили до Маріуполя з підтримкою для місцевого населення тодішній Голова представництва Євросоюзу в Україні Ян Томбінскі, Посол Австрії в Україні Герміне Поппеллер, аналітики та сенатори зі США, посол Литви Марюс Януконіс та військовий аташе Альгірдас Норкус, генеральний секретар ОБСЄ Ламберто Заньєр, Президент Естонської республіки Керсті Кальюлайд та ін.

- Виявлення інформаційних загроз. Волонтери утворили ряд закритих груп у соцмережах, куди надсилали інформацію, що мала ознаки ворожої, аналізували її, передавали у відповідні спецслужби і брали участь в організації протидії. Найбільш значними прикладами таких викритих спецоперацій противника можна назвати початок агресії в Азовському морі (21 травня 2018 р.), спроба реалізації кампанії «русская весна-2» в лютому 2018 року, викриття бойовиків, які діють на підконтрольній Україні території («справа Джумаєва») [31], протидія спробі підриву цистерн з отруто-хімікатами в Маріуполі під

час введеного режиму воєнного стану (грудень, 2018 р.) тощо.

Висновки. Таким чином, в умовах недостатнього розвитку військової інфраструктури та підрозділів протидії інформаційним загрозам на Донеччині станом на початок військової агресії РФ важливу роль в протидії гібридним методам противника відіграла взаємодія місцевого населення з військовими та правоохоронцями. У цій взаємодії вирішувались чіткі задачі з протидії інформаційним загрозам: формування позитивного іміджу України та української армії; донесення цілей боротьби і правди

про агресію Росії; морально-психологічна, матеріальна, медична допомога армії; патріотичне виховання населення; стримування і протидія діяльності проросійських сил; збирання інформації щодо ситуації в ТОТ тощо. Як наслідок, відбулись значні зміни в настроях населення та суспільно-політичній структурі регіону. В місті Маріуполь почало формуватись відповідальне громадянське суспільство. Вище наведені інформаційні кампанії, як і багато інших, стали практичним і безцінним досвідом АТО і ООС, що потребує детального вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба Т.М., Литовченко С.М. Аспекти комунікаційної взаємодії між інформаційно-медійними структурами та підрозділами інформаційно-психологічних операцій ЗСУ. Режим доступу: <https://nuou.org.ua/assets/documents/zbirn-gibr-mizhn-konf.pdf>.
2. Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014–2018. — Режим доступу: http://mip.gov.ua/files/pdf/white_book_2018_mip.pdf.
3. Дубов Д. Перемогти в інформаційній війні»: кілька думок щодо звіту Центру аналізу європейської політики. — Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/17711/2016-10-27-peremogty-v-informatsiyniy-viyni-kilka-dumok-shchodo-zvitu-tsentru-analizu-ievropeyskoi-polityky/>
4. Волонтерка з Маріуполя: Місто, яке обороняється, ворог не захопить. — Режим доступу: <https://uain.press/interview/volonterka-z-mariupolya-misto-yake-oboronyayetsya-vorog-ne-zahoryt-219302>
5. Стяжкіна О.В. Людина в радянській провінції: освоєння (від)мови [Текст] : [монографія] / Олена Стяжкіна ; Донец. нац. ун-т, Іст. ф-т. — Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2013. — 295 с.
6. Зустріч волонтерів Маріуполя з головою представництва Євросоюзу в Україні. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1059860937398872&set=t.100001249282372&type=3>.

7. Зустріч волонтерів Маріуполя з делегацією радників, експертів та аналітиків зі США. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=990989064276173&set=t.100001249282372&type=3>
8. Горбулін В.П. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія / В.П. Горбулін, О.Г. Додонов, Д.В. Ланде. — К.: Інтертехнологія, 2009. — 164 с.
9. Толокольнікова, К. (2017). Як відновити довіру мешканців Донбасу до ЗМІ? MediaSapiens. Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/20032/2017-11-16-yak-vidnoviti-doviru-meshkantsiv-donbasu-do-zmi>.
10. В Маріуполі стреляють. Горять шини. Центр города перекрыт. Режим доступу: <https://www.0629.com.ua/news/527754/v-mariupole-strelaut-gorat-sinyu-centr-goroda-perekryt-obnovlaetsa-fotovideo>
11. Юрій Андрухович: за Донбас покладено стільки життів, що ми не маємо вибору (2014). Режим доступу: https://kurs.if.ua/news/yuriy_andruhovych_za_donbas_pokladeno_stilky_zhyttiv_shcho_vyboru_nemaie_1485.html/
12. Коваленко, О. (2014). Про «токсичний сором». Day.Kiyv.ua. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/pro-toksichniy-sorom>.
13. Герасимов Валерий. Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмыслить формы и способы ведения боевых действий. (26 февраля 2013). Режим доступу: <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>
14. На Донбассе военная колонна едва не проехала по людям (2014). Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZZz8L12rzV8>
15. Громадське ТБ Приазов'я. Режим доступу: <https://www.facebook.com/pg/PriazovTv/about/>
16. Батальйон кікімор — невидимі герої (2015). Режим доступу: <https://newmariupol.org/news/batalyon-kikimor-geroji-news-2895.html>
17. Бійці Самооборони Маріуполя ідуть до лав Збройних сил України (2015). Режим доступу: <https://newmariupol.org/news/biytsi-samooboroni-mariupolya-idut-lav-zbroynih-news-2864.html>
18. Новий Маріуполь (2014). Режим доступу: <https://newmariupol.org/news/mariupolci-viyshli-miting-proti-news-2365.html>
19. Місяць з дня визволення Маріуполя (2014). Режим доступу: <https://newmariupol.org/news/misyac-dnya-vizvolennya-news-2360.html>
20. Без паники! Маріупольских мужчин не забирают в армию! <https://www.0629.com.ua/news/582983/bez-paniki-mariupolskih-muzcin-ne-zabiraut-v-armiu-dopolneno>
21. Маріуполь. Пропаганда, что страшнее «Градов» (2015). Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2015/02/6/7057731/>
22. Маріуполь: в поисках изнасилованных девушек (2014). Режим доступу: <https://www.0629.com.ua/news/672249/mariupol-v-poiskah-iznasilovannyh-zensin>

23. А был ли распятый мальчик? (2015). Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xM-2AHlcvXE>

24. Звернення до воєнного керівництва держави щодо інформаційної безпеки (2014). Режим доступу: https://newmariupol.org/news/zvernennya-voennogo-kerivnictva-derjavischodo_2065-news-2842.html

25. Відповідь СБУ щодо інформаційної безпеки (2014). Режим доступу: https://newmariupol.org/news/vidpovid-sbu-schodo-pojizdu-mariupolvidpovid-sbu-schodo-pojizdu-mariupol_1-news-3124.html

26. Орлова Д., Шутов М. (2018). Медіаспоживання та оцінка суспільно-політичних процесів в Україні мешканцями східних областей (частини Луганської та Донецької областей, підконтрольні уряду України): звіт за результатами дослідження. К.: «Детектор Медіа». Режим доступу: https://detector.media/doc/images/news/archive/2016/136753/DM_Media_consumption_ukr_WEB-compressed.pdf.

27. У Маріуполі мешканці облаштовують оборону міста (2014). Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3411892-u-mariupoli-meshkantsi-oblashtovuit-oboronu-mista>

28. У Маріуполі риють окопи, плетуть «кікімори» і записуються добровольцями (2014). Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/13228>.

29. У Маріуполі зібрався проукраїнський мітинг (2014). — Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3414554-u-mariupoli-zibravsia-proukrainskyi-mitynh>.

30. Оперативна інформація Інформаційно-аналітичного центру РНБОУ за 29.08.2014. Рада Національної безпеки і оборони України. Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/Diialnist/1796.html>.

31. «Прикрывался украинским флагом» — боевик «ДНР» ведет бизнес в Мариуполе. — Режим доступу: <https://vchasnoua.com/donbass/58852-foto-prikrivalsya-ukrainskim-flagom-boevik-t-n-dnr-vedet-biznes-v-mariupole>

32. Глобальна інформатизація: наукова доповідь. (2019). Центр соціальних комунікацій НБУВ. Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1745:problemi-suspilnoji-bezpeki-v-protsesi-rozvitku-sotsialnikh-merezh&catid=78&Itemid=412

33. Видавали себе за «патріотів України». (2018). ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/svit/vidavali-sebe-za-patriotiv-ukrayini-the-washington-post-vikrila-sprobu-gru-vplinuti-na-senatoriv-ssha-1273218.html>

34. СБУ назвала «патриотические» группы в Facebook, администрируемые из РФ с целью дестабилизации Украины. (2017). НВ. Режим доступу: <https://nv.ua/ukraine/events/sbu-nazvala-patrioticheskie-gruppy-v-facebook-administriruemyh-iz-rf-s-tselju-destabilizatsii-653275.html>

35. Пахоменко С. Подибайло М. Ідентичнісі дискурси як суспільно-політична технологія: український націоналізм і регіональний патріотизм в донецьких медіа. Historians. Режим

доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/681-serhii-pakhomenko-mariia-podybailo-identychnisni-dyskursy-iak-suspilno-politychna-tekhnohohi-ia-ukrainskyi-natsionalizm-i-rehionalnyi-patriotyzm-v-donetskykh-media>.

REFERENCES

1. Joint Doctrine For Information Operations (Joint Publication 3-13) (2012). Rezhym dostupu: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp3_13.pdf
2. Pakhomenko, S. Podybailo, M. (2013). Identychnisni dyskursy yak suspilno-politychna tekhnolohiia: ukrainskyi natsionalizm i rehionalnyi patriotyzm v donetskykh media. Historians. Rezhym dostupu: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/681-serhii-pakhomenko-mariia-podybailo-identychnisni-dyskursy-iak-suspilno-politychna-tekhnohohi-ia-ukrainskyi-natsionalizm-i-rehionalnyi-patriotyzm-v-donetskykh-media>.
3. MS 0628. VIISKOVA POLITYKA NATO ZI STRATEHICHNYKh KOMUNIKATsII. — Rezhym dostupu: http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/MC_0628_StratCom_Policy_ukr.pdf.
4. Volonterka z Mariupolia: Misto, yake oboroniaietsia, voroh ne zakhopyt. — Rezhym dostupu: <https://uain.press/interview/volonterka-z-mariupolya-misto-yake-oboronyayetsya-vorog-ne-zahopyt-219302>
5. Stiazhkina O.V. Liudyna v radianskii provintsii: osvoiennia (vid)movy [Tekst] : [monohrafia] / Olena Stiazhkina ; Donets. nats. un-t, Ist. f-t. — Donetsk : Noulidzh, Donets. vid-nia, 2013. — 295 s.
6. Zustrich volonteriv Mariupolia z holovoiou predstavnytstva Yevrosoiuzu v Ukraini. — Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1059860937398872&set=t.100001249282372&type=3>.
7. Zustrich volonteriv Mariupolia z delehatsiieiu radnykiv, ekspertiv ta analitykiv zi SShA. — Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=990989064276173&set=t.100001249282372&type=3>
8. Horbulin V.P. Informatsiini operatsii ta bezpeka suspilstva: zahrozy, protydiia, modeliuvannia: monohrafia / V.P. Horbulin, O.H. Dodonov, D.V. Lande. — K.: Intertekhnolohiia, 2009. — 164 s.
9. Tolokolnikova, K. (2017). Yak vidnovyty doviru meshkantsiv Donbasu do ZMI? Media Sapiens. Rezhym dostupu: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/20032/2017-11-16-yak-vidnoviti-doviru-meshkantsiv-donbasu-do-zmi>.
10. V Maryupole streliaut. Horiat shyny. Tsentr horoda perekryt. Rezhym dostupu: <https://www.0629.com.ua/news/527754/v-mariupole-strelaut-gorat-siny-centr-goroda-perekryt-obnovlaetsa-fotovideo>
11. Yurii Andrukhovych: za Donbas pokladeno stilky zhyttiv, shcho my ne maiemo vyboru (2014). Rezhym dostupu: https://kurs.if.ua/news/yuriy_andrukhovych_za_donbas_pokladeno_stilky_zhyttiv_shcho_vyboru_nemaie_1485.html/

12. Kovalenko, O. (2014). Pro «toksychniy sorom». Day.Kiyv.ua. Rezhym dostupu: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/pro-toksichniy-sorom>.
13. Herasymov Valeryi. Tsennost nauky v predvydenyy. Новые вызовы trebuiut pereosmyslyt formy y sposoby vedeniya boevykh deistvyi. (26 fevralia 2013). Rezhym dostupu: <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>
14. Na Donbasse voennaia kolonna edva ne proekhala po liudiam (2014). Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=ZZz8L12rzV8>
15. Hromadske TB Pryazovia. Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/pg/PriazovTv/about/>
16. Batalion kikimor — nevydymi heroi (2015). Rezhym dostupu: <https://newmariupol.org/news/batalyon-kikimor-geroji-news-2895.html>
17. Biitsi Samooborony Mariupolia idut do lav Zbroinykh syl Ukrainy (2015). Rezhym dostupu: <https://newmariupol.org/news/biyaci-samooboroni-mariupolya-idut-lav-zbroynih-news-2864.html>
18. Novyi Mariupol (2014). Rezhym dostupu: <https://newmariupol.org/news/mariupolci-viyshli-miting-proti-news-2365.html>
19. Misiats z dnia vyzvolennia Mariupolia (2014). Rezhym dostupu: <https://newmariupol.org/news/misiyac-dnya-vizvolennya-news-2360.html>
20. Bez panyky! Maryupolskykh muzhchyn ne zabyraiut v armiyu! <https://www.0629.com.ua/news/582983/bez-paniki-mariupolskih-muzcin-ne-zabiraut-v-armiu-dopolneno>
21. Maryupol. Propahanda, chto strashnee «Hradov» (2015). Rezhym dostupu: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2015/02/6/7057731/>
22. Maryupol: v poyskakh yznasylovannykh devushek (2014). Rezhym dostupu: <https://www.0629.com.ua/news/672249/mariupol-v-poiskah-iznasilovannyh-zensin>
23. А был ly raspiatyі malchyk? (2015). Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=xM-2AHlcvXE>
24. Zvernennia do voiennoho kerivnytstva derzhavy shchodo informatsiinoi bezpeky (2014). Rezhym dostupu: https://newmariupol.org/news/zvernennya-voennogo-kerivnictva-derjavischodo_2065-news-2842.html
25. Vidpovid SBU shchodo informatsiinoi bezpeky (2014). Rezhym dostupu: https://newmariupol.org/news/vidpovid-sbu-schodo-pojizdu-mariupolvidpovid-sbu-schodo-pojizdu-mariupol_1-news-3124.html
26. Orlova, D., Shutov, M. (2018). Mediaspozhyvannia ta otsinka suspilno-politychnykh protsesiv v Ukraini meshkantsiamy skhidnykh oblastei (chastyny Luhanskoi ta Donetskoi oblastei, pidkontrolni uriadu Ukrainy): zvit za rezultatamy doslidzhennia. K.: «Detektor Media». Rezhym dostupu: https://detector.media/doc/images/news/archive/2016/136753/DM_Media_consumption_ukr_WEB-compressed.pdf.
27. U Mariupoli meshkantsi oblashtovuiut oboronu mista (2014). Rezhym dostupu: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3411892-u-mariupoli-meshkantsi-oblashtovuit-oboronu-mista>

28. U Mariupoli ryiut okopy, pletut «kikimory» i zapysuiutsia dobrovoltsiamy (2014). Rezhym dostupu: <http://www.golos.com.ua/article/13228>.
29. U Mariupoli zibravsia proukrainskyi mitynh (2014). — Rezhym dostupu: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3414554-u-mariupoli-zibravsia-proukrainskyi-mitynh>.
30. Operatyvna informatsiia Informatsiino-analitychnoho tsentru RNBOU za 29.08.2014. Rada Natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. Rezhym dostupu: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/1796.html>.
31. «Прыкғыvalsia ukraynskym flahom» — boevyk «DNR» vedet byznes v Maryupole. — Rezhym dostupu: <https://vchasnoua.com/donbass/58852-foto-prikryvalsya-ukrainskim-flagom-boevik-t-n-dnr-vedet-biznes-v-mariupole>
32. Hlobalna informatyzatsiia: naukova dopovid. (2019). Tsentr sotsialnykh komunikatsii NBUV. Rezhym dostupu: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1745:problemi-suspilnoji-bezpeki-v-protsesi-rozvitku-sotsialnikh-merezh&catid=78&Itemid=412
33. Vydavaly sebe za «patriotiv Ukrainy». (2018). TSN. Rezhym dostupu: <https://tsn.ua/svit/vidavali-sebe-za-patriotiv-ukrayini-the-washington-post-vikrila-sprobu-gru-vplinuti-na-senatoriv-ssha-1273218.html>
34. SBU nazvala «patryotycheskye» hruppy v Facebook, admynystryruemye yz RF s tseliu destabylyzatsyy Ukrainy. (2017). NV. Rezhym dostupu: <https://nv.ua/ukraine/events/sbu-nazvala-patrioticheskie-gruppy-v-facebook-administriruemyh-iz-rf-s-tselju-destabilizatsii-653275.html>

*Podibaylo M. T., researcher of the research laboratory of problems of development of strategic communications of the educational and scientific center of strategic communications in the field of national security and defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky (Kyiv, Ukraine)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4681-5753>*

COUNTERING THE NEGATIVE INFORMATION INFLUENCE BY THE UKRAINIAN VOLUNTEER MOVEMENT IN MARIUPOL UNDER THE CONDITIONS OF RUSSIAN AGGRESSION (2014–2018)

Military actions in the context of Russia's armed aggression in eastern Ukraine are mostly covered and analyzed by Ukrainian historical and military science, mainly on the nature of the use of forces and means of the Ukrainian army, tactics and strategy of hostilities, logistics, etc. However, the historical analysis

of the enemy's use of information warfare methods is particularly important and little studied. After all, neglecting this experience, not taking it into account when assessing threats, significantly reduces the forces and resources spent on building the army, as well as significantly increases the costs of our security and defense. It is especially important to study the experience of participation of the local volunteer movement in the organization of counteraction to negative information influences in the conditions of armed aggression.

The volunteer movement in Mariupol arose spontaneously, in the conditions of socio-political, socio-economic and socio-cultural monopoly of regional elites. The lack of any organized resistance forces in the region was one of the key reasons why it was in Donetsk and Luhansk oblasts that resistance to hybrid threats from Russia was not organized in time. Therefore, the experience of how the volunteer movement contributed not only to the logistics of the Armed Forces of Ukraine, but also to counteract the negative informational impact of the enemy is an important area of study in terms of both military history and military science in general.

Methods of counteracting the enemy's information means are an important area of historical research, as Russia's aggression began with informational and psychological special operations of the enemy, to which the Armed Forces of Ukraine, other military formations and law enforcement agencies could not respond adequately and in a timely manner. Therefore, the place and role of the volunteer movement in organizing the fight against Russian information threats requires a separate scientific study.

Key words: *volunteer movement, negative information influence, information warfare*